

Εισαγωγή στις Μεταφραστικές Σπουδές

Ενότητα 3: Ποιότητα μετάφρασης αποσπάσματος ιταλικής
λογοτεχνίας

Ελένη Κασάπη

Τμήμα Ιταλικής Γλώσσας & Φιλολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ποιότητα μετάφρασης αποσπάσματος ιταλικής λογοτεχνίας

Μεταφραστικά λάθη

Περιεχόμενα ενότητας

1. Στοιχεία αποσπάσματος.
2. Η ελληνική μετάφραση του αποσπάσματος.
3. Ομαδική μετάφραση.
4. Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών.
5. Σύνοψη.
6. Ισοδυναμίες μεταφραστικών μονάδων.
7. Όταν υπάρχει δυσκολία οργάνωσης λεξιλογίου.
8. Θεωρητική προσέγγιση.
9. Συμπεριφορές επιλογών του μεταφραστή.
10. Γλωσσικά πρότυπα και μετάφραση: παραδείγματα αποδελτίωσης.
11. Βιβλιογραφία ενότητας.

1. Στοιχεία αποσπάσματος

Απόσπασμα ιταλικής αφήγησης:

Συγγραφέας: Valentina Supino

Χαρακτηριστικά: αφήγηση προσωπικής εμπειρίας γραμμένης στη δεκαετία του '90, βιωμένης κατά τη περίοδο του φασισμού και της γερμανικής κατοχής στην Ιταλία.

2. Η ελληνική μετάφραση του αποσπάσματος

Μετάφραση στα ελληνικά από ομάδα μαθητών του ιταλικού Ινστιτούτου της Θεσσαλονίκης.

Κείμενο:

Περνούσα ώρες πολλές συζητώντας με τη Σκληρούλα, τη χελώνα, και μερικές φορές τη ζήλευα επειδή εκείνη είχε το δικαίωμα να πηγαίνει σιγά, κανένας δεν την πίεζε να βιαστεί, κανένας δεν ήθελε να της επιβάλλει ένα χρόνο διαφορετικό από τον δικό της. Της χάιδευα το καβούκι, και αυτή η αυτονομία, το να μπορεί να καταφύγει μέσα στον εαυτό της, αφήνοντας έξω όλους τους εχθρούς, μου φαινόταν μια μοναδική αρετή. Όμως μια μέρα η Σκληρούλα εξαφανίστηκε. Την έψαξα παντού αδίκως. Την επόμενη μέρα βρέθηκε νεκρή στο βάθος του κήπου.

Συνέχεια αποσπάσματος

Για να της κάνω μια κηδεία αντάξιά της, ζήτησα από τη γιαγιά την όμορφη ξύλινη κασετίνα όπου έβαζε συνήθως το πλεχτό της με το βελονάκι και έφτιαξα με τα χέρια μου ένα δάφνινο στεφάνι που εναπόθεσα πάνω στο μικρό λείψανο. Ο κηπουρός έθαψε τη Σκληρούλα, μα μου φάνηκε ότι είχε κάνει μια τρύπα πολύ μικρή. Είχα την ακλόνητη πεποίθηση ότι οι νεκροί θα έπρεπε να θάβονται πολύ βαθιά. Ίσως πίστευα ότι μόνο ένα παχύ στρώμα γης θα μπορούσε να τους προφυλάξει από τον κόσμο και μόνο έτσι θα μπορούσαν να κοιμηθούμε ανενόχλητοι.

3. Ομαδική μετάφραση

Ομαδική μετάφραση:

- ✓ Συζήτηση δυσκολιών.
- ✓ Συζήτηση προτάσεων για τη λήψη αποφάσεων.

4. Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών (1)

Μεταφραστική μονάδα: λέξη, φράση, παράγραφος, ολόκληρο βιβλίο.

Εδώ: λέξεις, εκφράσεις, όψεις ρήματος.

Μετάφραση του ίδιου αποσπάσματος από άλλον φοιτητή μετά από ανάλυση στην τάξη:

- Περνούσα ώρες πολλές **συζητώντας** με τη **Ντουρίνα**...
- Συζητώντας: προϋποθέτει αλληλεπίδραση, ερμηνευτικό λάθος.
- Ντουρίνα: χάνεται η σημειολογία που έχει το όνομα στα ιταλικά, λάθος αφηρημάδας. duro = σκληρός, durina = (υποκοριστικό) σκληρούλα.

Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών (2)

- ...τη χελώνα, και κάποιες φορές τη θαύμαζα γιατί κανείς δεν **την** μπορούσε να την προσπεράσει, κανείς δεν ήθελε να της επιβάλει έναν διαφορετικό χρόνο από τον δικό **του**.
- Δεν την: λάθος συντακτικό, λάθος αφηρημάδας.
- Δικό του: δικό της, εφόσον μιλάμε στη χελώνα, θηλυκό γένος.

Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών (3)

- Θαύμαζα σ' αυτήν την επιδεξιότητα κι εκείνη την αυτονομία, εκείνη τη δυνατότητα να καταφεύγει στον εαυτό της αφήνοντας έξω όλους τους εχθρούς. Μου φαινόταν μια **ανεκτίμητη** αρετή.
- **Ανεκτίμητη αρετή**: σπουδαία, μεγάλη, φοβερή αρετή, λάθος στη χρήση της ελληνικής.
- **Formidabile virtù**: φοβερή, τρομερή αρετή. Χρήση της συγκεκριμένης έκφρασης από τον Ludovico Ariosto στο έργο του Orlando Furioso.

Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών (4)

- **Μα** μια μέρα η Ντουρίνα εξαφανίστηκε. Την έψαξα παντού, την επόμενη μέρα βρέθηκε **πεθαμένη** στην άκρη του κήπου. Για να κάνω στη Ντουρίνα μια **άξια** κηδεία...
- Μα: λάθος καθώς δεν υπήρχε αντίστοιχη έκφραση στο πρωτότυπο κείμενο.
- Πεθαμένη: νεκρή, για τα ζώα συνηθίζεται η χρήση των όρων ζωντανό – νεκρό.
- Άξια: δεν χρησιμοποιείται, αντάξιά της, αξιοπρεπή κηδεία.

Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών (5)

- ...ζήτησα από τη γιαγιά το ωραίο της **μπαούλο όπου** ήταν πολύ καλά δουλεμένο και κατασκεύασα με τα χέρια μου ένα στεφάνι που το τοποθέτησα πάνω στο μικρό άνοιγμα. Ήταν ο κηπουρός που έθαψε τη Ντουρίνα μα μου φάνηκε πως είχε σκάψει μια τρύπα πολύ μικρή.
- Μπαούλο: στο κείμενο υπάρχει αναφορά σε κασετίνα.
- Όπου: που, το οποίο.
- Τρύπα: λάκκος, πραγματολογικό λάθος.

Ανάλυση μεταφράσεων φοιτητών (6)

- Είχα την πεποίθηση ότι οι νεκροί θα **πρέπει** να θάβονται πολύ βαθιά. Ίσως νόμιζα πως ένα **βαθύ** στρώμα γης θα μπορούσε να τους διατηρήσει μακριά από τον κόσμο και μόνο έτσι θα μπορούσαν να κοιμηθούν ανενόχλητοι.
- **Πρέπει:** έπρεπε, βεβαιότητα, πεποίθηση.
- **Βαθύ:** παχύ, ένα στρώμα γης δε μπορεί να είναι παχύ.

5. Σύνοψη

Η προηγούμενη ανάλυση αφορά ομαδοποιημένα λάθη που έγιναν από αρκετούς φοιτητές. Οι φοιτητές αυτοί είχαν διαφορετική ερμηνευτική αντίληψη για το λογοτεχνικό κείμενο, για τη λογοτεχνική τυπολογία στην οποία αυτό εντάσσεται, για τον ρόλο και το πρόσωπο της χελώνας.

Παραδείγματα:

- Chiaccherare: αναμενόμενη μετάφραση – μιλώντας.
- Nessuno le ingiungeva a spicciarsi: αναμενόμενη μετάφραση – κανείς δε μπορούσε να την αναγκάσει να βιαστεί.
- Formidabile virtù: αναμενόμενη μετάφραση – τρομερό, φοβερό χάρισμα.
- Una degna sepoltura: αναμενόμενη μετάφραση – μια κηδεία αντάξιά της.
- Che avesse scavato una bucca molto piccola: αναμενόμενη μετάφραση – λάκκος.

6. Ισοδυναμίες μεταφραστικών μονάδων

- Aveno la **ferma convinzione** che i morti...
 - ✓ ακλόνητη πεποίθηση.
- **L'indomani** fù trovata morta...
 - ✓ την επόμενη μέρα.
- **Lei** aveva il diritto...
 - ✓ αυτή.
- Ma mi **parve** che avesse scavato...
 - ✓ μου φάνηκε.

Ισοδυναμίες μεταφραστικών μονάδων (2)

- Forse pensavo che soltanto uno **spesso** stratto di terra...
 - ✓ παχύ στρώμα γης.
- Fù trovata morta...
 - ✓ Νεκρή. Σχέση στοργής μεταξύ παιδιού – χελώνας.
- In fondo **al** giardino.
 - ✓ Στο βάθος του κήπου.

7. Όταν υπάρχει δυσκολία οργάνωσης λεξιλογίου

- Fabbricaì con le mie mani una corona d'alloro che deposi...
- ✓ Έφτιαξα.
- Σύνηθες πρόβλημα η χρήση δύο εναλλακτικών επιλογών. Ο μεταφραστής πρέπει να μπορεί να αποφασίσει ποιον όρο θα χρησιμοποιήσει και να είναι σε θέση να τεκμηριώσει την επιλογή του.

8. Θεωρητική προσέγγιση

Λήψη αποφάσεων:

Μετάφραση: κειμενοκεντρική πράξη η οποία κρίνεται κειμενοκεντρικά.

Λογικοί περιορισμοί: οφείλονται στην ερμηνεία, στην πρόσληψη και στην κατανόηση του πρωτοτύπου.

Κριτική μετάφρασης – Αξιολόγηση ποιότητας μετάφρασης: το απόσπασμα που θα επιλέξουμε πρέπει να διατηρεί την αυτονομία του.

9. Συμπεριφορές επιλογών του μεταφραστή

❖ Δηλωτικές:

- Τι σκεφτόταν ο μεταφραστής;
- Πόσο συγκεντρωμένος ήταν;
- Ποια η γλωσσική του επάρκεια;
- Πόσο εξοικειωμένος είναι με το θέμα;

Μεταφραστικές δυσκολίες: Επεισοδιακές – σχετίζονται με:

- Τον μεταφραστή.
- Τις γλώσσες εργασίας.
- Τον συγγραφέα.
- Το κειμενικό είδος.

10. Γλωσσικά πρότυπα και μετάφραση: παραδείγματα αποδελτίωσης

La teoria della traduzione è una branca delle discipline umanistiche che si occupa dello studio sistematico ed interdisciplinare della teoria, della descrizione e dell'applicazione della traduzione e dell'interpretariato o di entrambe queste attività.

Αναγνώριση γλωσσικών προτύπων:

- La teoria della....
- È una branca delle discipline...

Γλωσσικά πρότυπα και μετάφραση: παραδείγματα αποδελτίωσης (2)

La teoria della traduzione è normativa e prescrive le regole per l'applicazione di queste attività e non va confusa con la scienza della traduzione che è scientifica e descrittiva.

Αναγνώριση γλωσσικών προτύπων:

- La teoria della...
- E non va confusa con...

Γλωσσικά πρότυπα και μετάφραση: παραδείγματα αποδελτίωσης (3)

Come scienza interdisciplinare la teoria della traduzione prende in prestito parecchio dai differenti campi di studio che sostengono la traduzione. Questi comprendono la letteratura comparata, l'informatica, la storia, la linguistica, la filologia, la filosofia, la semiotica, la terminologia, la lessicografia ecc.

Αναγνώριση γλωσσικών προτύπων:

- Come scienza interdisciplinare...
- Questi comprendono...

Γλωσσικά πρότυπα και μετάφραση: παραδείγματα αποδελτίωσης (4)

Si noti che in italiano e in molte altre lingue ci si riferisce a questo insieme di teorie anche con il termine traduttologia. Questo uso è considerato erroneo da molti in quanto si basa piuttosto su norme francesi della disciplina 'traduttologie' invalso dal 1972.

Αναγνώριση γλωσσικών προτύπων:

- Si noti che [...] ci si riferisce...

Γλωσσικά πρότυπα και μετάφραση: παραδείγματα αποδελτίωσης (5)

Idealmente un **traduttore** sceglie quelle strategie **traduttive** nella lingua d'arrivo che un madrelingua utilizzerebbe nella stessa situazione comunicativa.

Γλωσσική μεταφορά προτύπων:

Idealmente un **parlante** con competenza molto alta sceglie delle strategie **comunicative** nella lingua d'arrivo che un madrelingua utilizzerebbe nella stessa situazione comunicativa.

Εναλλασσόμενες μορφές ισοδυνάμων

Nella rappresentazione contemporanea della figura traduttiva è stata fortemente voluta anche dagli organi istituzionali con la creazione di cattedre universitarie apposite l'introduzione della codifica di mediatore.

Μεσολαβητής – διαμεσολαβητής – γλωσσικός μεσολαβητής.

Πολυσημία

Con questo appellativo la figura professionale può differenziarsi sia in mediatore culturale sia in mediatore linguistico.

Mediatore: πολιτισμικός – γλωσσικός μεσολαβητής.

- Mediatore δεν είναι μόνον ο μεταφραστής αλλά οποιοσδήποτε μιλά μια ξένη γλώσσα και βοηθά στην επικοινωνία δύο ατόμων που δε μιλούν την ίδια γλώσσα.

Μεταφραστικά ισοζύγια

Proprio quest'ultimo caso rappresenta il talento traduttivo linguistico. La problematica base risiede già nell'etimologia delle due diverse parole. Infatti traduttore determina un pensiero vicino alla matematica trasposizione di due testi, una translazione scientifica e precisa di un complesso sistatico e di un altro senza perdita di tempo o di strutture semantiche.

- Mediatore linguistico – γλωσσικός μεσολαβητής ή μεταφραστής. Κάποιος που μπορεί να μεταφέρει μηνύματα από μια γλώσσα σε μια άλλη.

Στην ουσία κάνουμε διαγλωσσικές μεταφραστικές εξισώσεις. Μαθηματική εξίσωση νοημάτων, καθώς δεν μεταφέρουμε μόνο λέξεις αλλά και πολιτισμικά στοιχεία.

Για να γίνει μια καλή μετάφραση δεν αρκεί ο γλωσσικός μεσολαβητής αλλά χρειάζεται και ο πολιτισμικός μεσολαβητής.

11. Βιβλιογραφία ενότητας

- i. Ζωγραφίδου Ζ., Κασάπη Ε., Σοφιανού Ο., 2000, *Ποσοτικές & Ποιοτικές Αναλύσεις στη Μετάφραση Λογοτεχνικού Κειμένου*, University Studio Press, Θεσσαλονίκη.
- ii. Scienza della traduzione
[http://it.wikipedia.org/wiki/Scienza della traduzione](http://it.wikipedia.org/wiki/Scienza_della_traduzione)
- iii. Υπερσύνδεση αποσπάσματος του Ludovico Ariosto 'Orlando Furioso'
<https://books.google.gr/books?id=kqhKAAAACAAJ&pg=PA392&lpg=PA392&dq=ariosto+e+formidabile&source=bl&ots=06PaBJk0Qb&sig=mwHltzaq8Ab2JEWGKmF9CwObtxQ&hl=el&sa=X&ei=UTjSVOChI8r-ygO7k4LACw&ved=0CC0Q6AEwAw#v=onepage&q=ariosto%20e%20formidabile&f=false>

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ελένη Κασάπη.
«Εισαγωγή στις μεταφραστικές σπουδές. Ποιότητα μετάφρασης
αποσπάσματος ιταλικής λογοτεχνίας». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.

Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS237/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

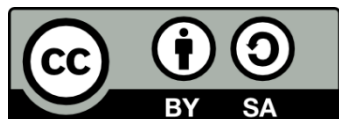
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Ρουμανλή Ελένη
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

